

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат: мр Мира Јовановић

**Тема: Рефлексија професионалног идентитета педагога у савременој школској
култури**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију 7.07.2015.године Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>др Радован Грандић, редовни професор за ужу научну област Педагогија, (предмет: Теорија васпитања) изабран у звање 05.12.1997. године, запослен на Филозофском факултету у Новом Саду, ментор,</p> <p>др Милка Ољача, професор емеритус,</p> <p>др Оливера Флорић-Кнежевић, редовни професор за ужу научну област Педагогија, изабрана у звање 24.10.2013. године, запослена на Филозофском факултату у Новом Саду .</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Мира (Живорад) Јовановић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 29.04.1966.године, Ваљево, Република Србија</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 14.01.2011. године, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет „ Педагошка клима као фактор саморазвоја ученика”</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: магистар педагошких наука</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Рефлексија професионалног идентитета педагога у савременој школској култури
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Докторска дисертација Мира Јовановић обухвата 207 страна и састоји се из две веће целине: теоријског и истраживачког дела. Након увода (Уводне напомене од 4. до 8. стране), следи теоријски део дисертације који је конципиран кроз пет већих поглавља на укупно 76 страна. Дисертација обухвата прегледно и јасно представљене целине: теоријски приступ истраживању, методолошки оквир истраживања, резултати истраживања са дискусијом, закључна разматрања и педагошке импликације. Након увода (од 4. до 8. стране) следи пет међусобно повезаних теоријских поглавља која представљају теоријско-методолошку основу за операционализацију конструкта професионалног идентитета педагога.
У првом поглављу, под називом Основни појмови у истраживању (од 9. до 18. стране),

кандидаткиња даје приказ појмова рефлексија, професионални идентитет, школски педагог и школска култура. Разматрање различитих теоријских концепција доприноси разумевању сложене природе ових појмова, што је од посебног значаја за емпиријски део рада. Овај сегмент рада завршава се закључком да се у вези са феноменом школска култура постављају различита питања, а једно од најважнијих питања су чиниоци који делују на школску културу. Најбитнији међу њима су односи у одељењу, стилови вођења наставника, обележја школе, процеси управљања који егзистирају у школи. Тиме се поставља оквир за операционализацију конструкта професионалног идентитета педагога у истраживачком делу рада.

У другом поглављу, под називом *Теоријско - методолошка оријентација истраживања* (од 21. до 40. стране), даје се релевантан преглед концепција развојне педагошке делатности стручних сарадника у прошлости и данас, које се заснивају на теоријским поставкама две групе антропоедагошких парадигми: техничко-рационалистичке или модернистичке парадигме и конструктивистичке развојно-хуманистичке или постмодернистичке парадигме. Поред констатације да конструктивистички приступ професионалном идентитету педагога полази од личних значења која педагози приписују својој професији, а не од значења наметнутих из перспективе неке научне теорије, кандидаткиња износи закључак да залагање за једно другачије виђење професионалног идентитета педагога у савременој школској култури захтева усредсређеност на разумевање перспективе педагога и понашања са становишта логике особе која се понаша у контексту друштвених односа који се остварују у школи.

У трећем поглављу, под називом *Савремена школска култура и сродни појмови* (од 41. до 53. стране), даје се приказ утицаја школске културе и сродних појмова као што је педагошка клима на рад школе. Ово поглавље почиње разматрањем самог појма школска култура, а највећим делом се бави систематизацијом досадашњих истраживања педагошке климе и указивањем на важност истовременог познавања како особина личности и метода за измену понашања, тако и карактеристика различито организоване средине и њеног утицаја на обављање одређеног понашања. Поглавље се завршава констатацијом да је школска култура један од најважнијих фактора рада школе због тога што она утиче на промене у овој образовно-васпитној институцији, да би савремена школа успела да одговори на потребе које се намећу друштву у развоју.

У четвртном поглављу, под називом *Концепција, место, положај и функција првих школских педагога у свету и код нас* (од 54. до 60. стране), даје се приказ основних узрока и разлога по Трнавцу који су условили појављивање педагога у нашим школама, а то су: друштвени, школски, индивидуални (лични) и породични, као и значајни кораци у увођењу педагога у школе, формирању педагошко-психолошких служби у свету. Анализиран је развојни пут школских педагога, фазе и оријентације педагошко-психолошке службе у Србији од њеног оснивања до данас.

У петом поглављу, под називом *Школски педагог и савремена школа* (од 61. до 89. стране), анализирани су различити аспекти промена у савременој школи, улоге школског педагога као иноватора, једног од главних носилаца промене и њене операционализације у пракси. У вези са погледима на кључне компетенције педагога у савременој школи, кандидаткиња цитира више аутора (Giron, 1988; Žižak, 1997; Mijatović, 1999; Resman, 2000; Silov, 2000; Staničić, 2001 i 2003; Jurić, 2004; Podgórecki, 2004; Zydziunaite, 2007; Trnavac, 2007; Jezierska, 2007; Ćulum, 2009 i dr.), који дају приказ разних виђења делокруга послова школског педагога те истовремено потребних способности за обављање тога посла. По мишљењу наведених аутора, педагог, осим стручних знања и вештина, мора имати комуникацијске вештине, компетенције активног грађанина и етичке компетенције као темељ за квалитетно и одговорно обављање свог посла.

Методолошки део истраживања детаљно је приказан у шестом поглављу дисертације (од 90. до 103. стране). Ово поглавље обухвата методолошка обележја предузетог емпиријског истраживања и у оквиру њега дефинисани су: проблем и предмет истраживања, циљ и задаци, технике и инструменти, обележја популације и опис узорка, ток истраживања и ниво обраде, анализе и интерпретације резултата истраживања. Полазећи од теоријско-методолошког оквира који претпоставља сагледавање професионалног идентитета педагога посебна пажња посвећена је опису

како се друштвене вредности, филозофије и погледи који промене и реформе школовања сагледавају са аспекта проширења професионалне улоге педагога на истраживање, залажу за реконструкцију и редефинисање типологије улога школског педагога.

У оквиру седмог поглавља *Резултати истраживања и дискусија* прегледно и јасно су приказани добијени налази у односу на утврђивање улога које најчешће остварују испитаници на унапређивању васпитно-образовног рада имајући у виду значајну и вредну улогу педагога у школи (104-158). Структура овог дела прати истраживачке циљеве и задатке истраживања. Резултати и дискусија приказани су у оквиру следећих целина: (1) Рефлексије педагога о иницијалном образовању (105-111); (2) Рефлексије педагога о искуствима на почетку рада у школи (112-116); (3) Рефлексије педагога о менторском раду (117-120); (4) Рефлексије педагога о методичкој оспособљености (121-123); (5) Рефлексије педагога о сарадњи са директором (124-128); (6) Рефлексије педагога о сарадњи са колегама (129-135); (7) Рефлексије педагога о праћењу и вредновању рада школе (136-138); (8) Рефлексије педагога о тренутним изазовима у раду (139-141); (9) Рефлексије педагога о иницијативама за промену праксе (142-145); (10) Рефлексије педагога о процени положаја педагога у савременој школи (146-149); (11) Рефлексије педагога о професионалном идентитету у односу на радни стаж, образовни ниво, место школе и формално образовање (150-158).

У последњем поглављу основног текста под насловом *Закључна разматрања и педагошке импликације* (159-169) синтетисани су добијени резултати и на темељу њих указано је на педагошке импликације. Посебно су дате препоруке које би могле послужити за унапређење и подстицање професионалног развоја педагога као рефлексивног практичара у савременој школи.

Следи део *Литература* (170-179) са 166 референци релевантних за широко постављен теоријско-методолошки оквир и поређење резултата истраживања са налазима других студија.

На крају дисертације налазе се три *прилога* (180-192). Први прилог пружа увид у инструмент истраживања (180-184). Остали прилози представљају допуну анализима, а односе се на изводе из транскрипта и радионице за рефлексију педагога.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Уводни део дисертације на исцрпан, доследан и јасан начин расветљава појам професионалног идентитета педагога и даје прецизан преглед релевантних теоријских концепција које доприносе разумевању комплексне природе овог феномена.

У уводном делу је представљен веома добар приказ релевантних појмова од значаја за само истраживање који се завршава се јасним формулисањем истраживачког проблема и циљева. Одељак о методу започиње описом методе теоријске анализе која је коришћена у теоријском делу рада како би се што ближе и јасније анализирале рефлексије професионалног идентитета педагога из угла савремене школске културе.

У целокупном истраживачком процесу коришћена је и дескриптивна метода, док је од истраживачких техника коришћен интервју и то полуструктурирани интервју за школске педагоге. Ово истраживање, будући да је фокусирано на рефлексије професионалног идентитета школског педагога у савременој школи, је интерпретативног и критичког карактера. Методолошки одељак се завршава приказом узорка испитаника и прегледом поступака коришћених у обради података. Узорак су чинили школски педагози из основних и средњих школа. Узорком је обухваћено 30 педагога (N=30), што је у складу са препорукама за извођење квалитативних истраживања. Истраживање је спроведено у основним и средњим школама Колубарског округа. Узорак је обухватио 30 школских педагога, из основних и средњих школа. Општи утисак је да је овај одељак, као и уводни део, приказан адекватно, јасно и прегледно. Све потребне информације су приказане, коректним редоследом. Одељак резултата садржи 64 странице, на којима су најпре приказани резултати дескриптивне статистике, након чега су приказане анализе по истраживачким питањима. Детаљна оцена начина приказа и интерпретацији резултата налази се у поглављу III. Дискусија је, поред увода, можда и најквалитетнији део рада. На 10 страница (укључујући ту и закључна

разматрања и педагошке импликације) кандидаткиња на веома детаљан и исцрпан начин коментарише добијене резултате у светлу савремених теоријских модела професионалног идентитета.

Коначно, дисертација садржи и 3 прилога, у којима су приказани образац полуструктурираног интервјуа и позив за учешће у истраживању, изводи из транскрипта и сценарија радионица за рефлексију педагога. Теоријски део дисертације добро је структуриран, организован и својим садржајем представља добру основу за постављање проблема и формулисање истраживачког нацрта. Кандидаткиња је показала завидно познавање истраживачке области и теоријске компетенције о чему сведочи одабир и бројност употребљених референци. Посебан квалитет овог дела рада представља и врло јасно изражен критички осврт и аргументовано преиспитивање теоријских концепција и корпуса емпиријских налаза, који су дати у виду краћих закључака на крају појединих поглавља теоријског дела. Врло опсежним и релевантним приказом емпиријских резултата о рефлексијама професионалног идентитета педагога у савременој школској култури, кандидаткиња јасно наглашава релевантна истраживачка питања у свом истраживачком нацрту.

У истраживачком делу рада кандидаткиња је исцрпно приказала све потребне елементе истраживачког нацрта. Емпиријски део рада је обухватио интервјуисање педагога полуструктурираним интервјуом, што је резултирало сликом рефлексија професионалног идентитета испитаника. То је подразумевало квалитативну обраду података. Подаци добијени полуструктурираним интервјуом су квалитативно обрађени.

Имајући у виду основно полазиште истраживања – разумевање перспективе педагога и њихове рефлексије о професионалном идентитету у савременој школи – у истраживању је примењена метода студија случаја. Узорком је обухваћено 30 педагога (N=30), што је у складу са препорукама за извођење квалитативних истраживања када се користе знатно мањи узорци. Одабир квалитативне обраде података извршен је коректно, у складу са постављеним задацима и природом прикупљених података. Приказ резултата добро је структуриран и логично организован. У дискусији која прати резултате кандидаткиња је показала умешност у теоријском осмишљавању добијених резултата и њиховом повезивању са налазима ранијих студија. Изведени закључци усаглашени су са добијеним резултатима. Кроз дискусију резултата и у закључном делу рада, кандидаткиња је отворила низ нових питања и проблематизовала нека ранија.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији уз напомену:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Јовановић, М. (2011): Креирање позитивне педагошке климе у савременој школи, *Педагошка стварност*, бр. 3-4, Нови Сад. стр. 256-263.

Јовановић, М. (2012): *"Наставник на делу у превенцији вршњачког насиља и креирању позитивне школске климе,"* (Каталог програма сталног стручног усавршавања наставника, васпитача, стручних сарадника и директора, Завод за унапређивање образовања и васпитања, Београд), стр.186.

Јовановић, М. (2012): Рефлексија професионалног идентитета предшколских педагога и коришћење информационих технологија " у *Зборнику научно-стручне Конференције Техника и информатика у образовању, ТИО 2012.* стр. 890-895.

Јовановић, М. (2013): **PEDAGOGICAL CLIMATE REGARDED AS A FACTOR OF PUPIL'S SELF-DEVELOPMENT** - *Истраживања у педагозији = Research in pedagogy*, Год. 3, бр. 2 (2013) - . – Београд : Српска академија образовања ; Вршац : Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов“, 2013. стр.71-99.

Јовановић, М. (2013): „Професионалне компетенције наставника и школског педагога за инклузивно образовање“, *Зборник резимеа II међународног стручно-научног скупа “Актуелности у едукацији и рехабилитацији особа са сметњама у развоју”*, Регионални центар за професионални развој запослених у образовању у Шапцу

Јовановић, М. (2013): „Рефлексија професионалног идентитета школског педагога и професионални развој“, *Зборник радова националног скупа Јануарски сусрети педагога 2013*, „Педагог између теорије и праксе“

Јовановић, М. (2013): „Професионални идентитет педагога и глобализација у савременој школи“ у *Зборнику резимеа VIII међународног научног скупа Наука и глобализација, 2013*, Филозофски факултет Пале

Јовановић, М. (2014): „Идентитет професије педагог у савременом образовању“, *Зборник радова националног скупа Јануарски сусрети педагога 2014*, „Изазови професије педагога“.

Јовановић, М. (2014): Професионални развој и промењене улоге васпитача у 21 веку“, у *Зборнику националног научног скупа X Симпозијум са међународним учешћем „ВАСПИТАЧ У 21 ВЕКУ“*, Сокобања, 2014. стр. 331-336.

Јовановић, М. (2014): Редифинисање улоге педагога и његов професионални развој у *Зборнику научно-стручне Конференције Техника и информатика у образовању, ТИО 2014*. стр.480-486.

Јовановић, М. (2014): „Слобода и саморазвој ученика у савременој школи“ у *Зборнику резимеа IX међународног научног скупа Наука и слобода, 2014*, Филозофски факултет Пале

Јовановић, М. (2014): „ Саморазвој ученика и педагошка клима у школи “, *Учитељ, XXXII*, 2, 2014. Савез учитеља Републике Србије, стр.645-650.

Кандидаткиња је пријавила докторску дисертацију према раније важећим одредбама закона.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Приказ и анализу добијених резултата истраживања мр Мира Јовановић је конципирала у оквиру десет сегмената Закључних разматрања, кроз које су доследно и аргументовано анализирана полазна истраживачка питања, изведени релевантни закључци, педагошке импликације и смернице за даља истраживања оваквог или сличног типа.

У првом сегменту Закључних разматрања, кандидаткиња је анализирала *Иницијално образовање педагога* и овде добијени резултати, сугеришу одређене категорије одговора педагога које се пре свега односе на *задовољство иницијалним образовањем*, *процену компетентности за рад* као и *потребу за променом иницијалног образовања*.

Када је реч о *задовољству иницијалним образовањем*, истиче се добра теоријска основа и широк спектар академских знања, али и недовољно пажње посвећене стицању практичних знања и вештина које су неопходне за професионално обављање посла. *Компетентност за рад* је по речима испитаника на задовољавајућем нивоу, у смислу дидактичке оспособљености, али недостају знања која се тичу познавања прописа, школске документације, као и вештина саветодавног рада. Стицање компетенција за рад испитаници су у највећој мери остваривали кроз професионалну размену са колегама, као и стручно усавршавање. Приметна је врло неуједначена процена професионалне оспособљености по областима рада након студија, што се што мишљењу кандидаткиње можда може објаснити и ефектима стручног усавршавања и афинитета.

Што се тиче *потреба за променом иницијалног образовања*, пре свега испитаници су исказали потребу за већом заступљеношћу практичног рада, повећаним ангажманом у вези са саветодавним радом, као и обогаћивањем темама којима се педагози баве у пракси (ШРП, ИОП, самовредновање,

грађанско васпитање, професионална оријентација, тестирање деце, образовни стандарди). У одговорима испитаника се наводи неопходност иновирања програма, као и упознавање будућих педагога са постојећим моделима образовања у земљама у окружењу, боља доступност литературе, као и пратећих материјала у току студија.

У *другом сегменту Закључних разматрања*, кандидаткиња је анализирала *Искусва на почетку рада у школи*. Установљено је да се у вези са искуствима педагога на почетку рада у школи издвајају одређене категорије одговора које се пре свега односе на *адаптацију на радно окружење* и *услове рада*. Када је реч о адаптацији на радно окружење, она је у начелу била позитивна и доста је зависила од тога да ли је била присутна или је изостала подршка ментора. По мишљењу испитаника, њихове колеге у школи су биле доста уздржане и однос је карактерисало благо неповерење, као резултат неразумевања улоге и послова које педагог обавља. Као последица тога, педагози су на почетку свог рада доста времена проводили обављајући административне послове. Услови рада (у смислу материјално-просторних и техничких услова) су за одређени број испитаника били незадовољавајући.

У *трећем сегменту Закључних разматрања*, кандидаткиња је анализирала *Менторски рад*. Нешто више од половине испитаника је имало прилику да им ментор пружа стручну подршку, што је створило услове за стицање знања, вештина и способности које су неопходне за професионалан рад. Они испитаници који нису имали ментора су наведене компетенције стекли уз помоћ стручне литературе, кроз размену искуства са колегама и интензивнијим самосталним ангажовањем.

У *четвртном сегменту Закључних разматрања*, кандидаткиња је анализирала *Методичку оспособљеност педагога*. Ако се посматрају резултати истраживања појединачних случајева испитаника може се запазити њихово бављење методичким радом педагога у току студија, али не и методикама разних предмета, што им је веома важно приликом праћења часова из различитих наставних предмета. Ипак, општи утисак је да се осећају у довољној мери оспособљени у методичком и дидактичком смислу да пруже подршку наставницима. Када су у питању методичко-дидактичких иновације, на основу резултата истраживања се може видети да су педагози активни на овом пољу кроз учешће у разним облицима стручног усавршавања. Значајно је запазити изјаве педагога да би помоћ наставницима у примени поменутих иновација могла да буде и квалитетнија и учесталија, када би наставници били заинтересованији него што је то сада случај.

У *петом сегменту Закључних разматрања*, кандидаткиња је анализирала *Сарадњу са директором* и овде добијени показатељи који да су искуства педагога у начелу позитивна, али има и другачијих искустава. Нешто више од половине испитаника истиче да је однос испуњен поверењем и поштовањем, док остали испитаници наводе да немају довољно подршке од стране директора за реализацију активности које спроводе. Кандидаткиња закључује да је највећа сарадња између директора и педагога остварена у следећим областима: планирање и програмирање, саветодавни рад, аналитичко-истраживачки рад, рад у стручним органима школе и вредновање рада школе. По мишљењу испитаника стиче се утисак да директори углавном само декларативно подржавају предлоге и идеје педагога, а да заправо то не чине у правом смислу речи.

У *шестом сегменту Закључних разматрања*, на основу резултата истраживања кандидаткиња закључује да педагози своју *Сарадњу са колегама* оцењују као задовољавајућу, али има доста простора за побољшање. Закључак кандидаткиње је да се сарадња најчешће остварује у следећим областима: планирање и програмирање, вођење педагошке документације и саветодавни рад са ученицима и родитељима. Испитаници су сагласни у ставу да би сарадња требала да буде ефикаснија и боља, јер је то у интересу ученика и школе у целини. Наставници се углавном обраћају за помоћ педагозима, и то најчешће због дилема у вези са извођењем редовне и индивидуализоване наставе. Педагози узимају активно учешће у стручном усавршавању наставника кроз различите форме и облике стручног усавршавања. Међутим, кључни проблем са којим се суочавају је немотивисаност наставника за стручно усавршавање. Када је реч о пружању подршке наставницима у вези са уједначавањем критеријума оцењивања, тај процес се тек спорадично одвија, а разлоге по мишљењу кандидаткиње треба тражити у незаинтересованости наставника, али и недовољној стручној оспособљености педагога.

У седмом сегменту Закључних разматрања, кандидаткиња је анализирила *Праћење и вредновање рада школе*. У вези са налазима истраживања кандидаткиња наглашава да је важан сегмент рада педагога у школи по мишљењу испитаника праћење и вредновање рада школе. Сви испитаници истичу да су веома активни, а често су и координатори тимова за самовредновање и развојно планирање. Вредновање успеха ученика врше перманентно и то на различите начине, а пре свега преко анализе успеха ученика на класификационом периоду, затим посредством разговора, анкетирања и резултата испита. Вредновање сопственог рада најчешће врше кроз извештавање, као и на основу повратне информације од стране ученика, родитеља и наставника.

У осмом сегменту Закључних разматрања, кандидаткиња је анализирила *Тренутне изазове педагога у раду*. Ако се узму у обзир одговори свих 30 педагога на основу резултата се може видети, да када су у питању тренутни изазови у раду Саветодавно-инструктивни рад са наставницима, ученицима и родитељима пре свега огледа у томе да су родитељи немотивисани и неспремни за сарадњу и партиципирање у раду и животу школе; у раду са наставницима подршка у вези са инклузивним образовањем; а у раду са ученицима вршњачко насиље, развојни проблеми и проблеми у понашању.

У деветом сегменту Закључних разматрања, кандидаткиња је анализирила *Иницијативе педагога за промену праксе*. Дошло се до показатеља који говоре о предлозима за смањење административних послова, повећање времена за саветодавни рад са ученицима, поштравање критеријума за селекцију кандидата при упису на факултет, али и приликом запошљавања. Кандидаткиња закључује да су испитаници јединствени у ставу да предложена структура рада није одговарајућа и реалистична, јер не одговара реалним потребама посла, али нови Правилник о раду стручних сарадника омогућава много већи степен флексибилности и слободе у планирању. Кандидаткиња наводи да испитаници углавном поседују инструменте за рад, али их прилагођавају сопственим потребама, или их сами конструишу што је сасвим очекивано.

У десетом сегменту Закључних разматрања, кандидаткиња је анализирила *Положај педагога данас*. На основу резултата истраживања кандидаткиња закључује да је по мишљењу највећег броја испитаника положај педагога данас лошији него што је био раније, а обим послова и одговорности је све већи. Међу разлозима за лошији положај педагога сада у односу на раније наводе се негативне консеквенце реформе образовања. Несумњиво да квалитетно иницијално образовање, континуирано стручно усавршавање и спремност за целоживотно учење представљају важне факторе који доприносе побољшању положаја педагога. Такође, тимски рад и вештине комуникације, висок ниво професионализма, већа ангажованост у научној и широј друштвеној заједници се препознају као важни предуслови за другачији положај педагога. Најзад, али не и мање важно, побољшање услова рада, боља подела послова, већа аутономија у раду, као и јаснија законска регулатива представљају добру основу за промену положаја педагога набоље. Као кључне елементе за промену положаја, педагози наводе: побољшање услова рада (просторни и материјални), бољу поделу послова, већу аутономију у раду, као и јаснију законску регулативу. У циљу афирмације струке неопходно је, поред подизања нивоа иницијалног образовања, осигурати континуирано стручно усавршавање, висок ниво професионализма, као и већу ангажованост, како у научној, тако и у широј друштвеној заједници.

На основу резултата истраживања које је кандидаткиња презентовала, може се видети да су школски педагози конзистентни у својим одговорима: код већине питања појављују се сличне категорије одговора на основу којих се може закључити да школски педагози у савременој школи препознају потребу за промењеном улогом стручног сарадника–педагога и нужност сарадње: наглашавају *комуникацијске и организацијске вештине, тимски рад, познавање и коришћење савремених дидактичких приступа*, очекују и ширу оспособљеност (више предмета и додатна осавремењена знања) и *спремност за целоживотно образовање*.

У једанаестом сегменту Закључних разматрања, кандидаткиња је фокусирила своје анализе у правцу *Рефлексије педагога о професионалном идентитету у односу на радни стаж, образовни ниво, место школе и формално образовање*. У контексту анализирања одговора испитаника

кандидаткиња закључује да су групе педагога прилично неуједначене према годинама радног стажа, али се уочава да су лични допринос и залагање сви испитаници препознали као веома важну ставку за промовисање струке. Кандидаткиња закључује да педагози приправници наводе различите аспекти рада педагога за афирмацију струке, а посебан акценат стављају на знања, умећа, компетенције, као и лични допринос и залагање педагога. Испитаници са радним стажом од 3 до 5 година су подељених мишљења око најважнијих елемената за афирмацију струке, али је упадљиво да знања, умећа и компетенције нико није препознао као важне. Педагози који имају од 5 до 15 година стажа у већој мери вреднују лични допринос и залагање педагога него што је то случај са осталим факторима. У том смислу кандидаткиња констатује да су процене у погледу остале четири категорије одговора су уједначене. Испитаници који имају од 15 до 25 година радног стажа такође у нешто већој мери истичу лични допринос и залагање педагога, али и значај продукције научних и стручних радова из актуелне васпитно-образовне праксе, одговорно и професионално понашање, као и знање педагога.

Када је у питању образовни ниво, на основу резултата уочава се тренд да дипломирани педагози највећу важност придају знањима, умећима и компетенцијама, као и одговорном и професионалном понашању, а мастер педагози наглашавају важност знања, умећа и компетенције и активног учешћа педагога у пројектима. Испитаници са завршеним магистарским студијама наводе да су научни и стручни рад, као и активно учешће у пројектима кључни за афирмацију и промоцију струке.

Сагледавајући место школе у којој су педагози запослени, а на основу резултата може се уочити да половина испитаних педагога који раде у сеоској школи истиче одговорност и професионално понашање као најбољи начини за афирмацију струке, док то мисли нешто мање од четвртине педагога запослених у градским школама. По мишљењу трећине педагога, без обзира на место школе у којој раде истичу се знања, умећа и компетенције као важни фактори за изградњу адекватне позиције педагога. Утврђено је да најмањи значај за афирмацију струке по мишљењу педагога има научни и стручни рад из актуелне образовно-васпитне праксе.

У својим истраживачким резултатима кандидаткиња је нашла да постоји потпуно слагање у вези са извесним факторима, али и извесно размимоилажење у вези важности неких других у погледу формалног образовања школе у којој педагози раде. Тако на пример, утврђено је без обзира да ли раде у основној или средњој школи, подједнак број педагога сматра да одговорно и професионално понашање има кључну улогу у циљу афирмације струке и изградње професионалног идентитета. Педагози запослени у средњој школи у односу на педагоге у основној школи полазе од становишта да је лични допринос и залагање педагога од пресудног утицаја за промовисање струке. Закључује се дакле да педагози у основној школи вреднују допринос у научном и стручном погледу и активно учешће педагога у пројектима. Сагледавајући рефлексије о професионалном идентитету педагога који раде у средњим школама а на основу резултата истраживања, кандидаткиња закључује да они више пажње поклањају личним и професионалним особинама педагога и практичном пољу његовог деловања.

Кандидат мр Мира Јовановић ставља пред педагоге школа велики изазов у вези са редефинисањем улоге стручног сарадника у школи, као и професионализацијом и афирмацијом властите струке, како би могли да одговоре на све што друштво од школе, па тако и педагога, очекује. У том смислу, кандидат сматра да је неопходно :

- повећати квалитет образовања школских педагога у изворним условима и у ширем европском контексту;

- омогућити приступе образовања поучавању и учењу у институцијама за образовање школских педагога са сврхом олакшавања и повећања мобилности дипломираних студената;

- учврстити мобилност студената педагогије и мобилност школских педагога у пракси ;

- подручја компетенција савременог педагога треба да буду професионалне вредности и деловање у пракси, потребна знања, разумевање и нове методе рада .

На основу добијених резултата истраживања Мире Јовановић отвара се низ нових питања подстицајних за будућа истраживања, од којих су многа повезана са практичним педагошким импликацијама које упућују на потребу суштинских промена како у образовању педагога, тако и организацији њиховог професионалног усавршавања.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

НАПОМЕНА: Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Комисија оцењује да је мр Мира Јовановић успешно реализовала предвиђено истраживање, да је систематизовано и прегледно презентовала добијене резултате и из њих извела релевантне закључке. Интерпретација и анализа добијених резултата обављена је у складу са постављеним циљевима и задацима истраживања. Такође, Комисија оцењује да је мр Мира Јовановић веома исцрпна у анализама, али и опрезна у закључивању. Овакав приступ у приказу и тумачењу резултата истраживања омогућио је да бројна педагошка питања која су покренута у овој докторској дисертацији не буду затворена, већ да буду препозната као подстицај за даља промишљања и другачије перспективе. У том оквиру, општи закључци истраживања синтетизовани су кроз извођење педагошких импликација које су веома успешно апострофирани у завршном делу докторске дисертације.

Закључна разматрања и педагошке импликације логички су произашли из прегледно синтетизованих резултата. Истраживање је спроведено сагласно методологији научних истраживања. Истраживачка стратегија и нацрт истраживања (метода), одабир одговарајућег инструмената, добар начин узорковања, приказ резултата, организовани су у складу са постављеним циљем и задацима, јасно, прегледно и систематично. Налази су промишљено и тачно протумачени и теоријски утемељени. Током дискусије кандидаткиња врши компарирање добијених налаза са налазима ранијих студија и тиме резултате ставља у шири научни контекст. Закључци су изведени сагласно добијеним резултатима. Комисија закључује да су приказ и тумачење резултата коректно урађени.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме
2. Да ли дисертација садржи све битне елементе Дисертација садржи све битне елементе
<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци</p> <p>На основу прегледа и анализе докторске дисертације мр Мире Јовановић, Комисија оцењује да је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме и да садржи све битне елементе. Методолошки оквир истраживања је прецизно и јасно постављен. Приликом обраде добијених података квантитативна и квалитативна анализа и интерпретација добијених резултата истраживања је ваљано научно утемељена. Закључци проучавања су аргументовани и одмерени. У својим анализама кандидаткиња је испољила задовољавајући ниво истраживачке креативности и инвентивности, као и способност издвајања онога што је релевантно за постављени проблем истраживања. Такође, кандидаткиња јасно и прецизно излаже своје ставове и показује константну истраживачку упитаност и отвореност за нове проблеме.</p> <p>Докторска дисертација мр Мире Јовановић представља оригиналан допринос науци, пре свега, због одређења да се испитају и анализирају рефлексије педагога о професионалном идентитету у савременој школи и анализира рад педагога кога кандидат види и анализира као онога који има свој лични педагошки пут заснован на аутономно одабраним вредностима, педагошкој визији и акционим истраживањима свог професионалног деловања. Наиме, професионални идентитет је феномен који окупира велику пажњу истраживача, али су ретка истраживања која покушавају да ову појаву испитају у контексту рефлексија професионалног идентитета педагога у савременој школској култури. Сходно томе, дисертација је допринела додатном расветљавању улоге стручних сарадника педагога у савременој школи. С тим у вези је и други важан допринос, који се огледа у упућивању на уочавање важности проблема критичког мишљења, аутономности и професионализације школских педагога. Уопште узев, добијени подаци истраживања се могу повезати са постојећим сазнањима о професионалном идентитету школских педагога. Овакви резултати пружају основ за даља испитивања феномена професионалног идентитета на систематичан начин, који би требало да укључи и даља истраживања која ће донети нова сазнања о његовој природи и динамици у савременој школској култури.</p>
<p>4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања</p> <p>Сваки научни рад који се заснива на емпиријским подацима укључује ограничења која произилазе из несавршених метода процене релевантних феномена. У том смислу, поставља се питање да ли би одабир неких других инструмената пружио другачију слику о рефлексији професионалног идентитета педагога у савременој школи као и нове трендове афирмације оне методологије чијом применом можемо више обогатити педагогију новим сазнањима и више допринети унапређењу педагошке праксе. Већ самом чињеницом да је реч о квалитативном истраживању, са реалтивно малим бројем испитаника, јасно је да подаци не могу бити генерализовани на целу популацију школских педагога у Србији. У том смислу, истраживање је само указало на правце и могуће тенденције у промишљањима о сопственој пракси школских педагога и створило полазну основу за даља истраживања. Осим тога, с обзиром на чињеницу да је велику количину квалитативних података тумачио један истраживач, могуће су замерке на рачун субјективности и истраживачке усмерености у том контексту. Начин на који је кандидаткиња настојала превазилазити ову препреку јесте навођење аутентичних одговора испитаника, који тако постају потенцијални предмет тумачења сваког наредног читаоца овог рада.</p> <p>Ипак, с обзиром на то да је професионални идентитет педагога код нас слабо истраживан, чини се да је једна квалитативна студија, усмерена на обухватно испитивање рефлексија професионалног идентитета педагога, представљала адекватан корак.</p>
X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- | |
|--|
| <ul style="list-style-type: none">- <u>да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана</u>- да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни, односно измени) или- да се докторска дисертација одбија |
|--|

У Новом Саду, 29.09.2015.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Радован Грандић, ментор

Др Милка Ољача, професор емеритус

Проф. др Оливера Кнежевић -Флорић

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење, односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.